

qualitative changes that occurred within the meanings of common words and terms have been analyzed in the article. The position of metalinguistic (parenthetical) units in the abovementioned articles has been investigated. The samples of lexemes with term functions, namely, functioning in different branches of science but do not have a clearly formulated definitions and do not acquire the status of terms, so called the vocabulary of scientific concepts are represented. It was partly paid attention to four aspects of the meaning that reflect the change of semantics of the common words in terminological systems: significative, denotative, paradigmatic and syntagmatic, and to the denotative meaning of a word, driven by the material essence of reality (object, phenomenon, action, etc.) and significative one, driven by its conceptual reflection and their role in understanding of the semantic nature of a lexical unit.

Key words: term, literary term, terminology, terminological vocabulary, metalinguistic units, common words.

УДК 811.161'373.7

Маргарита Жуйкова

ТРАНСЛЯЦІЯ КУЛЬТУРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ПРОЦЕСАХ НОМІНАЦІЇ

Статтю присвячено розгляду типів та принципів номінації, у яких найяскравіше відбито мовний антропоцентризм, тобто властивість мови відбивати у своїх одиницях людську свідомість та здобутки процесу пізнання. Крім традиційних номінативних типів, проаналізовано ідеологічну та міфологічну номінацію, роль яких визначається типом та орієнтацією суспільства. Показано, що врахування міфологічного принципу номінації відіграє важливу роль при аналізі мотиваційних основ; воно дозволяє не тільки розширити коло концептуальних сфер, які служать основою для вибору номінативних ознак, а й розкодувати деякі архаїчні способи трансляції культурної інформації. У статті також обговорюється проблема інтерпретації деяких традиційних форм культурної поведінки із залученням їхнього вербального коду. Зокрема, показано, як можливо реконструювати зміст архаїчного ритуалу, який перетворився на народну гру, враховуючи назви різних його складників, що збереглися в мові. В роботі використано дані слов'янських мов.

Ключові слова: антропоцентризм, принципи номінації, номінативні ознаки, культурна інформація, вербальний код.

Постановка наукової проблеми та її значення. Жодна мова, що розвивається, не може обійтися без поповнення свого лексичного та

фразеологічного складу. Вагомим чинником розширення лексикону, поряд із запозиченнями, є номінативні процеси. Номінація, як відомо, полягає в утворенні нових мовних одиниць, що служать для називання й вищлюєвання реалій дійсності та формування відповідних понять про них у формі слів, словосполучень, фразеологізмів та речень. У широкому розумінні явище номінації можна розглядати як позначення всього, що відбивається в людській свідомості та пізнається людиною, всього реального та мислимого: предметів, осіб, дій, якостей, відношень, подій тощо. Теорія номінації пов'язана передусім із з'ясуванням того, яким чином виникають найменування, як вони закріплюються за різними фрагментами об'єктивної реальності, які мовні засоби при цьому використовуються, як відбувається складний процес співвіднесення найменування та поняття (сигніфікату).

На процеси номінації впливають як внутрішньомовні, так і екстралінгвальні чинники, серед останніх передусім слід назвати свідомість носіїв мови, у межах якої здійснюється аналіз об'єктів номінації та відбір мотиваційних ознак. В останні десятиліття у вивченні процесів номінації виділився напрям, який розглядає ці явища в історичному, культурному та національному аспектах. Ці проблеми набувають особливої **актуальності** з огляду на орієнтацію сучасних лінгвістичних досліджень на виявлення всебічних зв'язків між мовою та мисленням, на виявлення проявів національного характеру та ментальності у мовних одиницях.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Термін «номінація» позначає не лише процес творення мовних одиниць, а й самі мовні одиниці, що виконують номінативні функції. На сьогодні в лінгвістиці існує добре розроблена теорія номінації, у якій враховано різні аспекти цього складного явища. У сучасних наукових парадигмах чільне місце відведено принципу антропоцентризму, що відіграє в номінативних процесах важливу роль. Як зауважує Н. Бугорська, поняття «антропоцентризм» у сучасних лінгвістичних дослідженнях тлумачиться дуже широко і часто нечітко, з ним пов'язані терміни «антропоцентрична лінгвістика», «антропологічна лінгвістика», «антропний принцип у лінгвістиці», «людський чинник у мові». Стосовно мови термін «антропоцентризм» вживається у трьох різних сенсах. По-перше, це іманентна властивість мови відбивати у своїх одиницях людську свідомість та здобутки процесу пізнання (у такому розумінні антропоцентризм дорівнює антропоморфізму), по-друге, це методологічна

основа дослідження мови – кут зору, аспект, у якому вивчаються мовні явища (інтуїтивізм), по-третє, це «методологічний пошук, пов'язаний з доланням філософського позитивізму в мовознавстві», що виявляється в гуманізації лінгвістичного опису [2].

Мета і завдання статті полягає в демонстрації того, яким чином номінативні одиниці можуть транслювати в часі релевантну для певного колективу культурну інформацію.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Принцип антропоцентризму декларує центральну роль людини в усіх лінгвальних проявах: будь-які мовні явища розглядаються як об'єкти, створені людиною і для людини. У сучасній лінгвістиці принцип антропоцентризму протиставлений структуралістському (дескриптивному) підходу до мови, у якому ігнорувалася як мовленнєва особистість, так і мовленнєва діяльність. Як слушно зазначає І. О. Голубовська, «формулювання принципів антропоцентричності та антропоморфності мови визначило не лише новий аспект лінгвістичних пошуків, а й привело до нового розуміння і потрактування таких традиційних лінгвістичних понять, як знак, значення» [5, с. 5]. Цінність антропоцентричного підходу полягає в тому, що він служить методологічною основою для об'єднання лінгвістики з комплексом суміжних гуманітарних наук (соціологією, психологією, культурологією).

Важливо з'ясувати, як пов'язані між собою поняття антропоцентризму та принципи мовної номінації. Як відомо, в центрі теорії номінації стоять проблеми вибору мовних засобів для позначення того чи того явища або поняття, проблеми співвідношення різних способів номінації, питання суб'єктивного та об'єктивного в мові. Загальна номінативна модель, розроблена В. Г. Гаком, складається з чотирьох компонентів. Це позамовний об'єкт (номінат) і сам мовний знак, а крім того, особа, яка дає номінацію (номінант), а також «споживач» мовного знака – адресат номінації. У цій моделі відбиті соціальний чинник (відношення номінанта й адресата), суб'єктивний чинник (відношення номінанта й номіната), відношення адресата до номіната (мається на увазі – що саме останній знає про певне явище дійсності) [4, с. 241]. Центральним компонентом моделі і, відповідно, основною ланкою в процесі номінації дослідники вважають об'єкт номінації, оскільки без потреби номінувати якийсь об'єкт дійсності номінант не здійснив би й самого номінативного акту. Тому дуже важливою є

класифікація типів номінації на основі мотиваційних ознак номіната. У таких класифікаціях враховані певні об'єктивні ознаки (форма, колір, структура, розташування в просторі, типове місцезнаходження, темпоральні ознаки, призначення чи функція, устрій, характер застосування і под.). Характерними проявами номінації, у яких враховуються об'єктивні ознаки номіната, є народнономенклатурні назви рослин. При цьому в основу номінації може бути покладено різні параметри.

Найчастіше це форма, зовнішній вигляд квітки чи всієї рослини: укр. *дзвіночки*, рос. *колокольчик* (пор. англ. назву тої ж рослини *cup*, буквально «чашка»); оскільки примули подібні на зв'язку ключів, у російській мові вони отримали назву *ключики*, а в білоруській – *ключыкі святого Пётра і Паўла*. Рослини з квітами закритої форми часто порівнюються із взуттям: укр. *зозулині черевички*, рос. *Венерин башиачок*. Народні назви звіробою (рос. *крававник*, укр. *крівця*, білор. *заячча кроў*) зумовлені зовнішнім виглядом листя, адже листя деяких видів покриті червоними плямками, а крім того, настій трави має червоний колір, як і сік розтертих пелюсток. В основу номінації рослини може лягати локативна ознака – місце, де рослина росте. Наприклад, якщо рослини поширені в мокрих, заболочених місцях, вони отримують назви на кшталт рос. *мокруша*, укр. *болотне зілле*, *калюжниця*, сербохорв. *kaljižnica*, *поводница* 'жовтець'. Рослини можуть бути названі у відповідності до того часу чи події, які збігаються з їх появою чи цвітінням. Наприклад, кульбаба, що квітне ранньою весною, коли виводяться гусенята, у сербів має назву *гушчије цвеће* ('гусячі квіти'). Укр. назва *петрові батоги* 'цикорій' пов'язана з тим, що ця рослина починає квітнути переважно з дня Петра і Павла, а народні назви звіробою зумовлені збігом початку масового цвітіння із святом Івана Купала (рос. *святоивановская трава*, укр. *іванок*, білор. *сьвятаянкі*). Темпоральна ознака – час появи квітів – стала основою розмовних номінацій популярної домашньої рослини зігокактуса, яка розквітає взимку: укр. *різдвяник*, рос. *декабрист*.

Водночас у номінаціях рослин чітко проявляється вплив людського чинника. Подекуди рослини отримують назву за специфікою свого застосування, впливу на людину, лікарською роллю. Так, назва *очанка* зумовлена використанням рослини при лікуванні очей, трава *кровохлѣбка* має властивість зупиняти кров. Назву *сон-трава* мають у різних діалектах російської мови такі різні рослини, як *красавка*

(*Atropa belladonna*), інакше *сонная одурь*, *блекота чорна* (*Hyosciamus niger*), а також *Anemone pulsatilla* та *Viscaria vulgaris*. Було підмічено, що сік, відвар чи навіть запах цих рослин може затемнювати свідомість людини, викликати стан запаморочення.

Інколи підстави номінації бувають настільки нестандартними, що їх надзвичайно важко вкласти в готові схеми. Яскравим прикладом є латинська номінація красавки *Atropa belladonna*, яку дав рослині Карл Лінней. Друга частина назви в перекладі з італійської означає 'прекрасна дама'. Вибір такого несподіваного найменування пояснюється тим, що європейські жінки від часів Давнього Риму капали в очі сік цієї рослини. Сік містить алкалоїд атропін, здатний блокувати рух м'язів, що звужують зіниці. Унаслідок потрапляння атропіну в очі вони видаються великими і блискучими. Крім того, соком ягід беладонни жінки натирали щоки, від чого ті ставали рожевими. Таким чином, назва рослини опосередковано вказує на культурне застосування її властивостей в дуже специфічних ситуаціях.

Принцип антропоцентризму, характерний для номінативних процесів, яскраво проявляється й у тих актах називання, у яких враховується інтереси, потреби та знання адресата номінації. Так, «чинник адресата» відбивається в різноманітних власних назвах торгових марок, видів товарів, розважальних закладів (клубів, кафе, казино, ігрових центрів і под.). У таких номінаціях актуалізуються ті позитивні ознаки, які, на думку номінантів, мають привабити відвідувачів чи споживачів (пор. сучасні українські назви: нічний клуб «*Сьоме небо*», горілка «*Будьмо*», торгові марки харчових продуктів «*Чемпіон*», «*Чудо*», «*Наминайко*», «*Хочу ще*», «*Хіт-продукт*»). Характерно, що в актах номінації можуть використовуватися не лише мовні одиниці з позитивними конотаціями, а й такі, що мають виразну «не-нейтральну» оцінку та спрямованість, а також виявляють семантичну неадекватність ознакам номіната. За їх допомогою номінант прагне виділити об'єкт номінації серед інших подібних, повернути до нього увагу, інколи навіть епатувати адресата (пор. назви сучасних російських рок-груп «*Ногу свело*», «*Крематорий*», «*Пойманные Муравьеды*», «*Звери*», «*Паразиты*», «*Поющие трусы*»). Отже, йдеться про свідомий вибір форми найменування, орієнтований на певні соціальні, вікові чи «смакові» параметри адресата.

Розгляньмо ще один яскравий випадок номінації, у якому відбитий саме чинник адресата. У сумновідомому радянському таборі на

Соловках (групі островів у Білому морі), так званому СЛОНі, у 20-х роках, коли ще панував відносний лібералізм, заслані туди художники, письменники, актори намагалися себе реалізувати через творчість. У таборі був організований професійний театр. Постало питання щодо його назви. Зацитуємо фрагмент з книги письменника Бориса Ширяєва «Неугасимая лампада», учасника тих подій, де відтворюється процедура номінації театру.

– *А как окрестим это дело? Название очень важно: попадем в тон начальству – разрешат, промахнемся – могила и черный гроб.*

– *Организация пролетарских...*

– *К чорту пролетарских!*

– *Цех...*

– *К дьяволам все цехи! Ты еще скажи худ-раб-сила! Идиот!*

– *ХЛАМ!* – неожиданно выпалил нескладный, длинный, как жердь, и вечно попадающий в нелепые положения поэт Борис Емельянов, ... – *ХЛАМ,* – уныло, но твердо повторил он.

– *Ты, что, окончательно сдурел?* – уставился на него Мишка Егоров.

– *Ты дурак, а не я,* – спокойно и так же уныло отозвался Емельянов, – *художники, литераторы, актеры, музыканты; началь-ные буквы х, л, а, м. То есть, ХЛАМ.*

Все застыли, как в финале «Ревизора».

– *В точку!* – завопил первым Мишка. – *Что надо! Под таким названием не артистическую, а контрреволюционную организацию можно ... провести! Ее двусмысленность всем понравится! Кончено – ХЛАМ – и никаких гаек!*

Очевидно, що основним адресатом шуканої номінації було начальство табору, саме йому і мала сподобатися ця назва з виразними негативними конотаціями зневажливості, презирства. З іншого боку, для об'єкта номінації її зневажливість не відіграла суттєвої ролі, оскільки номінація *ХЛАМ* розшифровувалася як аббревіатура з цілком позитивними іменами, що і створювало ефект двозначності.

Останніми роками в теорії номінації з'явилися нові підходи, які розвивають ідею «номінативного антропоцентризму». Зокрема, О. Л. Березович наголошує на необхідності розрізняти не лише типи, а й принципи номінації [1, с. 41]. На її думку, поняття принципів номінації необхідне для того, щоб врахувати загальний напрям номінативної діяльності, пріоритетні настанови номінанта. Дослідниця

вказує два основних типи настанов: предмет називають за його реальними властивостями або ж акцентують в імені якісь ідеологеми, що не мають стосунку до ознак предмета номінації, проте важливі в плані впливу на адресата. Серед ідеологічних номінацій показовими є назви радянських колгоспів на кшталт «*Червоний шлях*», «*Червоний партизан*», «*Прапор Леніна*», «*Рекорд*», «*Новий труд*», «*Зоря комунізму*» і под., поширені на більшості території Радянського Союзу.

Розвиваючи далі теорію номінації, О. Л. Березович пропонує розрізняти номінації за так званими когнітивними настановами. Під останніми дослідниця розуміє опозицію онтологічного («емпіричного», тобто пов'язаного з пізнанням предмета через чуттєвий досвід) та міфологічного підходів до номінації. Емпіричні номінації базуються на сфері чуттєвого досвіду, вони раціональні й відбивають ту чи ту ознаку пізнаного об'єкта або явища, пор., наприклад, українські назви комах *жук-олень*, *рогач*, *коник*, *бабка*, народні назви хвороб та їхніх симптомів: *краснуха*, *жовтяниця*, *різачка*, *ломота*, *трясовиця*, *колька*.

Міфологічні номінації засновані на різноманітних міфологічних сюжетах, архаїчних уявленнях про світ, віруваннях, магічних практиках. Міфологічний підхід до номінації може виявлятися на рівні як окремої лексеми, так і великих тематичних груп лексики та фразеології. Зокрема, висока міра міфологізму притаманна номінаціям східнослов'янських демонологічних персонажів. Важливу роль цей принцип відігравав в архаїчних актах називання багатьох рослин, комах та хвороб, оскільки їхні денотати були «вписані» у певні міфологічні сюжети. Пор. укр. номінацію комах *сонечко* та її рос. відповідник *божья коровка*, які відсилають до сюжету основного індоєвропейського міфу [8, т. 1, с. 529]. Назви фіалки триколірної – укр. *братки*, рос. *Иван-да-Марья*, *брат-сестра* – зумовлені поширеною легендою про брата та сестру, які повінчалися, не впізнавши один одного після довгої розлуки, а дізнавшись про свою спорідненість, перетворилися на квітку.

У лексичній системі кожної мови існують такі сфери лексики, де міфологічний принцип посідає значне місце. Зокрема, його покладено в основу народних назв багатьох хвороб, оскільки носії традиційної свідомості пов'язують появу останніх із впливом нечистої сили на організм людини чи тварини. Пор. назви хвороб укр. *пропасниця*, *соняшниці*, *гостець*, *собаче вим'я*, *грудна жаба*, *пристрит*, *гризь*

(*грижа*), рос. *антонов огонь, подвей, лихорадка, кумоха, тётка*, білор. *валасень, огнык, падзіў, шарцінка*, які мають складне міфологічне підґрунтя і можуть бути прояснені лише через низку народних уявлень, вірувань, через обряди, лікувальну магію тощо. Наприклад, виникнення хвороб із яскраво вираженими симптомами (висока температура, корчі, висипка, запаморочення), пов'язувалося з негативним впливом на людину вітру чи вихору як втілення нечистої сили, що й відбито в народних назвах: укр. *підвій*, білор. *падвей, навей, віхар, наветрыё, ветранка* 'хвароба, яка б'є тады, калі вецер падхопіць чалавека або падляціць пад яго' [3, с. 268]. Назва стенокардії *грудна (грудная) жаба* зумовлена тим, що, згідно з народними віруваннями, жаба може влазити до рота людини, рости в животі і тим спричиняти різні хвороби.

Міфологічні номінації, окрім названих груп лексики, наявні серед термінології народних ігор, що особливо типово для тих ігор, які виникли на основі архаїчних ритуалів. Зокрема, спираючись на акціо-нальний, локативний, вербальний та рольовий коди, ми реконструювали міфологічну основу гри, відомої в українців переважно під назвами *горюдуб* чи *горюпень (горинні)*, а у росіян – *горелки* [6]. Ця гра відтворює основний індоєвропейський міф у тому її фрагменті, де йдеться про покарання антагоніста Громовика – бога нижнього світу [8, т. 1, с. 528–530]. Особливий інтерес становлять такі номінації гри, у яких найяскравіше проявляється її міфологічна основа і через які гра пов'язується з архаїчними індоєвропейськими віруваннями. Тема вогню, горіння, настільки важлива для гри, що її основні номінації утворено саме від кореня *гор-*, у сюжеті міфу проходить у тій частині, де йдеться про покарання антагоніста Громовика. Останній вражає свого супротивника стрілою чи блискавкою, посилаючи на нього небесний вогонь. Поява мотиву дуба, що горить (або пня як залишків згорілого дуба), яка чітко простежується в назві та тексті українських варіантів гри, зумовлена проекцією на гру локативного аспекта сюжету міфу – місцезнаходження антагоніста в дубі.

Виділимо дві рідкісні номінації цієї гри: російську назву *во вдовки* та українську *кругле пекло*, пояснити які можна лише з опертям на сюжетні мотиви міфу. Перша з них належить до поля термінів спорідненості і вказує на особливу роль провідної учасниці гри: «В Нижегородской губ. горящая называется *вдовой*, и в некоторых местах игра называется “Во вдовки”» [7, с. 384]. Ця номінація відси-

лає до фрагменту основного міфу, який стосується розривання шлюбу, розлучення божественної пари: покарання антагоніста супроводжується вигнанням із верхнього світу богині – жінки Громовика, яка його зрадила. В ігровому сюжеті, навіть у сильно редукованому вигляді, обов'язково відбувається роз'єднання «старої» пари, яка складається з хлопця та дівчини (інколи – молодого чоловіка та молодої жінки), й утворення «нової» пари – також із представників різних статей, причому мета «старої» пари полягає в тому, щоб знову з'єднатися і не дати себе розлучити. Проте, оскільки в сюжеті міфу зміна партнера богині відбувається двічі, складно з певністю визначити, якому саме міфологічному мотиву відповідає ця назва.

Українська назва *кругле пекло* була зафіксована лише один раз і в одній місцевості – на Старокостянтинівщині на початку ХХ ст. – етнографом Л. Ленчівським¹. Іменник *пекло* можна розглядати як одиницю лексико-тематичного поля вогню: пеклом назване місце, на якому «горить дуб», тобто знаходиться вожак; саме він через вербальний компонент гри імітує стан антагоніста Громовика – горіння у вогні. Прикметник *кругле*, очевидно, можна зіставити з траєкторією руху задньої пари, яка, розбігаючись перед «дубом», має знов з'єднатися за ним, таким чином зімкнувши дві лінії бігу. Траєкторія бігу пари у випадку її успіху замикається навколо «пекла», що і дозволяє позначати її прикметником *круглий*.

Характерно, що вербальний код гри *горюдуб (горелки)* цілком узгоджується з локативним, акціональним та рольовим її складниками. Що більше – можна з певністю твердити, що вербальний компонент гри виявляється більшою мірою міфологізованим, ніж ролі та дії її учасників. Українські складні номінації гри *горюпень (горипні), горюдуб (горю дубом)* у згорнутій формі містять частину сюжету основного індоєвропейського міфу, безпосередньо пов'язані з мотивами покарання небесним вогнем. Урахування міфологічного принципу номінації дозволяє не лише розширити коло світоглядних сфер, які служать основою для вибору номінативних ознак, а й розкодувати деякі архаїчні форми трансляції культурної інформації.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Номінативні процеси нерозривно пов'язані з первинним пізнанням, категоризацією та концептуалізацією світу, у якому живе людина. І в актах номінації, і в результатах номінативної діяльності яскраво відбивається антропоцентризм, який вводить у мову чинник «людини куль-

¹ НАФРФ ІФМЕ, ф. 6, од. збер. 103, арк. 26 зв.; 1896–1925 pp.

турної». Остання не лише сприймає світ, а й оцінює та пояснює його, приміряючи та пристосовуючи всі екстралінгвальні явища до своїх розмірів, смаків, потреб, світоглядних настанов. Антропоцентризм може проявлятися в різних формах: від свідомого відбору номінативних ознак (чому обов'язково передують складні ментальні процеси) до урахування когнітивних, ідеологічних та інших підходів при називанні того чи того об'єкта дійсності.

Джерела та література

1. Березович Е. Л. Язык и традиционная культура: этнолингвистические исследования / Е. Л. Березович. – М. : Индрик, 2007. – 600 с.
2. Бугорская Н. Антропоцентризм как категория современного языкознания [Электронный ресурс] / Н. Бугорская. – Режим доступа : <http://www.psycholing.narod.ru/bugorsk-1.htm>
3. Валодзіна Т. Цела чалавека: слова, міф, ритуал : манаграфія / Т. Валодзіна. – Мн. : Тэхналогія, 2009. – 424 с.
4. Гак В. Г. Языковые преобразования / В. Гак. – М. : Школа «Языки русской культуры», 1998. – 768 с.
5. Голубовская И. А. Этнические особенности языковых картин мира : монография / И. Голубовская. – К. : Вид.-поліграф. центр «Київський університет», 2002. – 293 с.
6. Жуйкова М. Вербальний код української гри «горюдуб» на тлі її білоруських та російських відповідників / М. Жуйкова // Слов'янський світ. – 2010. – Вип. 8. – С. 50–64.
7. Игры народов СССР / ред. В. Всеволодский-Гернгросс. – М. ; Л. : Академия, 1933. – 563 с.
8. Мифы народов мира : энциклопедия. В 2 т. – М. : Сов. энцикл., 1991.

Жуйкова Маргарита. Трансляция культурной информации в процессах номинации. Стаття посвящена рассмотрению типов и принципов номинации, в которых наиболее ярко отражен языковой антропоцентризм, т. е. способность языка отражать в своих единицах человеческое сознание и результаты процессов познания. Кроме традиционных номинативных типов, проанализирована идеологическая и мифологическая номинация, роль которых определяется типом и идеологической ориентацией общества. Показано, что учет мифологического принципа номинации играет важную роль в анализе мотивационных признаков; она позволяет не только расширить круг концептуальных сфер, служащих основой для выбора номинативных признаков, но и расшифровать некоторые архаические способы трансляции культурной информации. В статье также обсуждается проблема интерпретации традиционных форм культурного поведения с привлечением их вербального кода. В частности, показано, как можно реконструировать содержание архаического ритуала, превратившегося со временем в народную игру, опираясь на названия разных ее составляющих, сохранившихся в языке. В статье использованы данные славянских языков.

Ключевые слова: антропоцентризм, принципы номинации, номинативные признаки, культурная информация, вербальный код.

Zhuykova Marharyta. The Transfer of Cultural Information in the Nomination Process. This article focuses on the study of nomination types and principles that most vividly reflect the anthropocentrism inherent in language – the property of language to reflect human consciousness and the achievements of the cognition process within its elements. In addition to the traditional nomination types, ideological and mythological nomination types are also analyzed. It is demonstrated in this article that the very fact of taking the mythological principle of nomination into account plays an important role in the analysis of the motivational basis. It makes it possible not only to expand the conceptual sphere, which serves as a basis for the selecting of nominative signs, but also to decode some archaic means of cultural information transfer. The problem of the interpretation of some traditional forms of cultural behavior involving their verbal code is also discussed in this article. In particular, it is demonstrated how it is possible to reconstruct the content of an archaic ritual that has become a folk game, taking into account the names of its various components which have been preserved in the language. Data from Slavic languages has been used in the research.

Key words: anthropocentrism, nomination principles, nominative signs, cultural information, verbal code.

УДК 81'367.625(161.2=111):81-115

Наталія Іваницька

КОНТРАСТИВНА СИНТАГМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ ДІЄСЛІВНИХ СИСТЕМ У РЕЧЕННЄВОТВІРНОМУ АСПЕКТІ

У статті здійснено спробу довести валідність використання моделі речення простої дієслівної будови як основи зіставлення реченнєвоtvірного потенціалу української та англійської дієслівних систем. Проаналізовано та систематизовано різні підходи до поняття «модель речення» в лінгвославістиці та лінгвогерманістиці, означено поняття «предикативний мінімум речення» та «номінативний мінімум речення». Увагу зосереджено на пріоритетності використання в контрастивному аналізі номінативного мінімуму речення як розширеної схеми, що містить мінімальну структурну схему речення (головні компоненти) та обов'язкові прислівні поширювачі, необхідні для реалізації реченням номінативної функції. Моделі речень дієслівної будови виділені з опорою на дієслівну синтагматику й ранжовані за сполучувальними ознаками дієслів, поєднаними з узагальненою синтаксичною семантикою експлікаторів синсемантизму. Здійснена типологізація моделей простих речень дієслівної будови, використання якої в